

Голубовська І. В. Місце курсу дитячої літератури у системі гуманітарної підготовки майбутніх учителів початкових класів // Освітні інноваційні технології у процесі викладання навчальних дисциплін / За ред. О. А. Дубасенюк: Зб. наук.-метод. праць. – Житомир: Вид-во ЖДУ, 2004. – С. 131 – 134.

Ірина Голубовська

Місце курсу дитячої літератури у системі гуманітарної підготовки майбутніх учителів початкових класів

Серед предметів гуманітарного циклу, які вивчаються майбутніми педагогами початкових класів, дитяча література з основами теорії літератури посідає особливе місце. Ця по-своєму унікальна навчальна дисципліна гармонійно поєднує в собі дві взаємопов'язані галузі мистецтвознавства, а саме: теорію та історію красного письменства.

Даний курс спрямований на усвідомлення студентами значення як національного, так і світового літературного процесу в культурному розвитку людства. Реалізація поставленої мети вимагає від майбутніх учителів не тільки знань з історії української та зарубіжної дитячої літератури на різних етапах її розвитку, а й уміння визначати мистецьку специфіку красного письменства кожного періоду. Крім того, після ознайомлення з найкращими зразками фольклору, української та світової літератури для дітей, студенти педагогічного факультету здійснюють естетичний аналіз цих творів. На нашу думку, такий вид роботи допоможе майбутнім учителям ліпше доносити зміст прочитаного матеріалу до учнів молодших класів.

Аналізований навчальний курс базується на усвідомленні ролі й місця дитячої літератури в загальнокультурному процесі, адже цей різновид мистецтва слова є органічною та невід'ємною складовою всієї художньої літератури: незалежно від психологічно-вікових особливостей читацької аудиторії, красне письменство (як і мистецтво в цілому) естетично відображає навколишній світ. А втім, прикметною рисою літератури для

дітей є орієнтація на маленького читача, і це позначається на жанрово-тематичному, ідейно-естетичному, сюжетно-композиційному та мовностилістичному рівнях.

В основу курсу покладені найважливіші теоретичні питання щодо різнорівневого й багатопланового аналізу художніх творів. На лекційних та практичних заняттях викладачі разом зі студентами обговорюють основні літературознавчі поняття; визначають місце вітчизняного фольклору в дитячому читанні; звертаються до творів давньої, нової та новітньої української літератури, а також до набутків визначних зарубіжних авторів.

Зокрема на першопочатках студенти знайомляться з провідними законами функціонування й розвитку літератури; опановують жанрово-родову специфіку красного письменства; засвоюють провідні тропи та мовностилістичні явища; учаться застосовувати набуті теоретичні знання на практиці.

Безпосереднє вивчення художніх текстів починається з фольклорного доробку для дітей, оскільки усна українська народнопоетична спадщина має неабияке естетичне, пізнавальне та виховне значення для розвитку молодших школярів. Основна увага приділяється складовим елементам дитячого фольклору: календарно-обрядовій поезії, ігровому набутку, пісням про працю, прислів'ям, приказкам, загадкам, скоромовкам, казкам, легендам та переказам. Така жанрова специфіка зорієнтована передусім на програму початкової школи (як, власне, і весь навчальний курс). Окрім того, на практичному занятті студенти опановують основи фольклорної поетики.

Дослідження українського красного письменства спирається на хронологічні принципи, відповідно до загальноприйнятої періодизації вітчизняного літературного процесу. Так вивчення давньої літератури починається з аналізу таких видатних пам'яток, як "Повість минулих літ", "Повчання" Володимира Мономаха та "Слово о полку Ігоревім". Серед

корифеїв вітчизняної класичної літератури, чий твори розглядаються на навчальних заняттях, варто згадати Тараса Шевченка, Марка Вовчка, Леоніда Глібова, Івана Франка, Олену Пчілку, Бориса Грінченка, Лесю Українку, Михайла Коцюбинського та ін. Новітня дитяча література представлена іменами Павла Тичини, Оксани Іваненко, Остапа Вишні, Максима Рильського, Михайла Стельмаха, Григора Тютюнника, Євгена Гуцала, Ліни Костенко, Миколи Вінграновського тощо. Неабиякий студентський інтерес викликає знайомство з набутком дитячих письменників Полісся. За багаторічною кафедральною традицією, на такі заняття запрошується відома українська поетеса Марія Пономаренко. Крім того, програмою курсу передбачено вивчення спадщини визначних зарубіжних письменників.

При дослідженні здобутків окремих авторів акцентується увага й на провідній стильовій домініанті їх творчості. Так, наприклад, у фрагментах роману Віктора Гюго “Знедолені” (“Козета” і “Гаврош”) студенти під керівництвом викладача визначають риси романтизму; твори Панаса Мирного “Морозенко”, “Пригода з “Кобзарем”, “Казка про Правду і Кривду” аналізуються під кутом реалізації в них позиції письменника-реаліста; оповідання Михайла Коцюбинського “Маленький грішник”, “Харитя” та “Ялинка” розглядаються крізь призму імпресіоністичного письменницького сприймання тощо.

Для кращого засвоєння навчального матеріалу застосовуються такі методи і прийоми, як лекція з використанням художніх текстів та ТЗН, бесіда, аналіз і синтез, самостійне вивчення, аналіз програм та підручників для початкової школи, реферування, дослідження художніх текстів та ін.

Таким чином, вивчення теоретично-практичного курсу “Дитяча література з основами теорії літератури”, під керівництвом досвідчених викладачів кафедри (Л.М. Міненко, І.В. Голубовської, В.Ю. Підгурської) сприяє естетичному розвитку студентів педагогічного факультету,

поглиблює їх знання в галузі красного письменства, формує в них навички критичного аналізу художніх творів, поліпшує мистецький смак, прищеплює любов до рідного слова.